

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Uluslararası Dil, Edebiyat, Kültür, Tarih, Sanat ve Eğitim Araştırmaları Dergisi

The Journal of International Language, Literature, Culture, History, Art and Education Research

Sayı/Issue 15 (Nisan/April 2024), s. 1640-1649.

Geliş Tarihi-Received: 08.03.2024

Kabul Tarihi-Accepted: 03.04.2024

Araştırma Makalesi-Research Article

ISSN: 2687-5675

DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1449129

Dijitalleşen Dünyada Diplomasi, Eğitim ve Dil

Diplomacy, Education and Language in the Digitalizing World

Liya DEMİR*

Öz

Dijitalleşen dünyanın bir yansıması olarak uluslararası ilişkilerde diplomasi, eğitim ve dil, farklı boyutlar kazanarak değişmiş ve gelişmiştir. Başlangıçta yazılı ve sözlü olarak yürütülen diplomatik faaliyetlere zamanla teknolojinin sunduğu imkânlarla sosyal medya araçları da eklenmiş, uluslararası değişim programları ile eğitim, bilim ve kültür işbirlikleri de etkili birer diplomasi aracı olarak yerini almıştır. Özellikle, dijitalleşme sürecinin etkisiyle eğitim, kültür, ekonomi ve güvenlik konularında uluslararası işbirliklerinin artmasıyla diplomaside çeşitli işbirlikleri de işlevsel hâle gelmiştir. Diğer taraftan, tarihsel süreç içinde tek boyutlu, geçici ve kısa süreli diplomasi anlayışı dijitalleşen dünyanın bir yansıması olarak değişmiş; çok boyutlu, süreklilik gerektiren bir anlayışla ve değişim programları başta olmak üzere uluslararası eğitim işbirlikleriyle de çeşitlenmiştir. Diplomasinin barışçıl bir zeminde gelişmesinde uluslararası alanda eğitim, bilim ve kültürel işbirlikleri de etkili birer diplomasi aracı olarak önem kazanmıştır. Nitekim diplomasi, dijital teknolojilerin sağladığı hızın ve iletişim imkanlarının artmasıyla, özellikle uluslararası eğitim işbirliklerinin yaygınlaşması ve bir anlamda ortak dijital bir dilin yaygınlaşması ile dijitalleşen dünyada adeta yeniden şekillenmektedir. Diğer taraftan dijitalleşme uluslararası işbirliklerini arttırmakta ve toplumları birbirine yakınlaştıran ve birtakım önyarguların aşılmasında yardımcı bir işleve de sahip olmuştur. Bu bağlamda çalışmanın ilk kısmında dijitalleşen dünyada diplomasi, ikinci kısmında dijitalleşen dünyada eğitim ve diplomasi ele alınırken dijitalleşen dünyada dil ve diplomasi son bölümde değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Dijitalleşen dünya, diplomasi, eğitim, dil.

Abstract

As a reflection of the digitalizing world, diplomacy, education, and language in international relations have changed and developed by gaining different dimensions. Over time, social media tools have been added to diplomatic activities, which were initially carried out in written and verbal formats, with the opportunities offered by technology, international exchange programs, and education, science, and cultural collaborations have also taken their place as practical diplomatic tools. In particular, various diplomacy cooperations have become functional with the influence of the digitalization process and the increase in international cooperation in education, culture, economy, and security. On the other hand, the understanding of one-dimensional, temporary, and short-term diplomacy over the historical process has changed as a reflection of the digitalizing world. It has diversified with a multi-dimensional, continuity-requiring understanding and international educational collaborations, especially exchange programs. International educational, scientific, and

* Dr., AIQU Eğitim ve Danışmanlık, Girne/KKTC, e-posta: demiroffice@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0293-227X.

cultural collaborations have also gained importance as practical diplomatic tools for diplomacy on a peaceful basis. Diplomacy is being reshaped in the digitalizing world with the increase in speed and communication opportunities provided by digital technologies, especially with the spread of international education collaborations and, in a sense, with the spread of a standard digital language. On the other hand, digitalization increases international cooperation, brings societies closer together, and helps overcome prejudices. In this context, diplomacy in the digitalizing world was discussed in the first part of the study, education and diplomacy in the digitalizing world were discussed in the second part, and language and diplomacy in the digitalizing world were evaluated in the last part.

Keywords: Digitalizing world, diplomacy, education, language.

Giriş

Dijitalleşen dünyada diplomasi, bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızla geliştiği bir dönemde sosyal medya başta olmak üzere dijital araçların ve platformların da kullanıldığı bir süreci ifade eder. Kuşkusuz bu çağda her alanda olduğu gibi diplomatik süreçlerde de büyük ölçüde dijital araçlarla şekillenmektedir. Dijitalleşmenin her alanda artmasıyla dijital diplomasi de uluslararası ilişkilerin önemli araçlarından biri olmuştur. Bu çerçevede dijital diplomasiyi odağına alan eğitim programları hayata geçirilmiştir. Bu programlar, katılımcılara dijital diplomasi alanındaki temel bilgileri ve becerileri kazandırmayı amaçlar.

Diğer taraftan dijitalleşen dünyada dijital diplomasi ağırlık kazanırken diplomatik dilde de değişimler gözlenmektedir. Nitekim dijitalleşen dünyanın bir parçası olan sosyal medya platformları başta olmak üzere bloglar, vloglar, uzaktan eğitim teknolojileri ile uluslararası ölçekte işbirlikleri ve iletişim hızlanmıştır. Özellikle sosyal medyada kullanılan emojiler, kısaltmalar ve çeşitli işaretlerle bir iletişim ve etkileşim dili oluşturulmuştur. Diplomaside de sosyal medya araçları kullanılarak pek çok ülkenin resmi otoritelerinin mesajlarını iletmesi dikkat çekmektedir.

Dijital teknolojilerin etkisiyle yeni boyutlar kazanan diplomaside siber güvenlik ihtiyaçları da önemli konulardan biri olarak dünya gündemindeki yerini almaya başlamıştır. Dijital diplomaside diplomatların ve ülkelerin siber tehditlere ve siber güvenliğe uygun eğitilmeleri ve yeni stratejiler geliştirmeleri de önem kazanmıştır. Bilginin geniş kitlelere ulaşılabilirliği ve erişilebilirliği, iletişimin hızı ve çeşitliliği, eğitim, bilim ve kültürel alanlarda işbirliği sonucunda, uzaktan öğrenme uygulamalarında etkileşime yol açmıştır.

Diplomasi, barışçıl müzakerelerle dış politika meselelerini çözümü görevini ifade eder. Diplomat ya da diplomatik temsilci söz konusu diplomatik işleri gerçekleştirmek üzere görevlendirilmiştir. Nitekim diplomasi işini barışçıl yollarla ve etkili yaklaşımlarla müzakere edecek olan; politika, kültür, ekonomi, bilim ve sanat alanlarını da içeren kültür ve bilgi birikimine sahip; dışişleri bakanlığına bağlı olarak atanan kişilere diplomat denir. Diplomatlar ülkesinin önceliklerini, vatandaşlarının çıkarlarını ve haklarını gözeterek dış politika meselelerini barışçıl müzakerelerle çözümlenmekle uğraşırlar.

Dış politikada müzakere, politik, ekonomik, sosyal ve ilgili diğer alanlarda beklentilerini ve taleplerini elde etmeye odaklı; bilgi, beceri, tutum ve etkili iletişim yaklaşımlarına çözüm üretme yönünde kullanılan bir karar verme sürecidir. Müzakerelerdeki en önemli noktalar: taraflar arasında karşılıklı çıkarları gözetirken çözüm odaklılık ve farkı çözüm yollarını değerlendirmeye açık bir tutumdur. Bu noktadan yaklaşıldığında diplomasi, *uluslararası ilişkilerde karşılıklı anlaşma, diyalog ve müzakere araçlarıyla çözüm yolu sunan bir dış politika aracıdır*. Dolayısıyla diplomasi ve diplomatik müzakerelerin, tek taraflı çıkarları gözetilen ve kısa süreli ilişkiler anlayışıyla

bakıldığında günümüz dünyasıyla bağdaşması ve çözüm üretmesi mümkün olmaz. Tek taraflı diplomasi anlayışı tarihsel süreç içinde, değişen koşullar çerçevesinde yeni formlar edinmiştir. Her yüzyıl ya da dönem kendi diplomasi dinamiklerini yaratarak uluslararası ilişkilere yeni boyutlar kazandırmıştır (Yıldırım, 2014, s. 81).

Diğer taraftan diplomaside çeşitli yaklaşımlar ya da diplomasi türlerinden de söz edilebilir: *İkili diplomasi; mekik diplomasisi, arabuluculuk diplomasisi; çok taraflı diplomasi, sivil diplomasi; zirve diplomasisi, ad hoc diplomasisi; insani diplomasi, dijital diplomasi; kamu diplomasisi*. Ayrıca çeşitli konulardaki faaliyetleri esas alan diplomasi türleri de şöyle sıralanabilir: *Ekonomi diplomasisi; eğitim diplomasisi, kültür diplomasisi; bilim diplomasisi*.

Tarihsel süreç içinde ise teknolojinin gelişmesiyle birlikte sosyal medyanın bir anlamda modern bir diplomasi aracı olarak kullanıldığı gözlenmektedir. Günümüzde ülke temsilcilikleri dijital teknoloji üzerinden işlemlerin gerçekleştirildiği; uluslararası ilişkileri destekleyen iletişim aracı olarak çeşitli politik, ekonomik, sosyal, kültürel, askeri ve ticari ilişkilerin gelişmesine katkı sağlayan bir yapıya bürünmüştür ve diplomatik faaliyetlerinin işlevselliği arttırılmıştır.

Uluslararası ilişkilerde, bir dış politika aracı olan diplomasi, çeşitli şekillerde olabilir. Diplomaside yazılı veya sözlü dil kullanılır. İlk yazılı diplomasi belgesi olarak, MÖ 13. yüzyıl başında, KADEŞ Savaşı'nı sonlandıran, Mısır ve Hititler arasında imzalanan ve Suriye topraklarının paylaşılması ile sonuçlanan KADEŞ Antlaşması kabul edilebilir. İlgili ülkelerin diplomatları karşılıklı olarak sözlü ya da yazılı iletişim ve müzakere süreçlerini yönetebilirler. Bu noktada diplomaside kullanılan dil, diplomasinin doğasına ve amacına hizmet etmesi bakımından büyük önem taşır. Nitekim giriş bölümünde genel bir çerçeve sunan bu çalışanın, ilk kısmında dijitalleşen dünyada diplomasi, ikinci kısmında dijitalleşen dünyada eğitim ve diplomasi ele alınırken, dijitalleşen dünyada dil ve diplomasi değerlendirilmiştir.

Dijitalleşen Dünyada Diplomasi

Dijitalleşen dünyada diplomasi, uluslararası ilişkilerde diplomatik müzakere, birbirini anlama ve anlatma, barışçıl yollarla çıkarlarını korumaya dönük iletişim, diyalogu geliştirme imkânı sunan bu süreçte dijital platformları da kullanan bir dış politika aracıdır. Diplomasi, uluslararası ilişkilerde, savaşa başvurmadan karşılıklı çıkarları koruyarak diplomatik ilişkileri sürdürme ve taleplerini elde etme amacı taşır. Eski Yunanlılarda "katlamak" anlamında kullanılan "diploun" kelimesinden gelen diplomasi çeşitli anlayışlarla gelişmiştir. Sonunda modern bir diplomasi hâline gelen Avrupa diplomatik geleneği, Yunan, Roma, İtalyan ve Fransız sistemlerinden gelişti. M.Ö. dördüncü ve ikinci yüzyıllarda krallıklar arasındaki iletişim, haberciler ve ticari kafilelere bağlıydı (Ruey, 2017, s. 5).

Türk Dil Kurumu sözlüğünde diplomasi; *uluslararası ilişkileri düzenleyen antlaşmalar bütünü, yabancı bir ülkede ve uluslararası toplantılarda ülkesini temsil etme işi ve sanatı; bu işte çalışan kimsenin görevi, mesleği; bu görevlerin oluşturduğu topluluk, güç bir görüşme sırasında gösterilen ustalık ve beceriklilik olarak tanımlanmaktadır*. Türk Dil Kurumu sözlüğünde diplomat, *dış politikayla uğraşan ve ülkesini temsil etmekle görevlendirilen kimse; teksir yapmak için kullanılan bir mumlu kâğıt türü; ilişkilerinde kurnaz, becerikli olan olarak tanımlanmaktadır*.

Uluslararası arenada yeni aktörlerin ve değişkenlerin katılımı, devletlerin rolleri ve diplomasi anlayışını da değiştirmiştir. Özellikle uluslararası güvenliğe bağlı çok taraflı süreçler, ekonomik, sosyal, teknolojik ve diğer pek çok değişim modern diplomasiyi de etkiler (Klavins, 2011, s. 3). Modern diplomasi tek yanlı ve kısa süreli diplomasi

anlayışının etkililiğini yitirmesiyle güç kazanmış; Rönesans dönemi İtalyan şehir devletleri arasında başlamış ve başta Avrupa olmak üzere tüm dünyaya yayılmıştır. Modern diplomasi anlayışıyla diplomatik ilişkiler gelişmiş, yerleşik ve sürekliliğin ağırlık kazandığı diplomatik faaliyetlere geçilmiştir.

Çeşitli yaklaşımlarda diplomasi “devletlerin birbirlerine güç kullanarak değil, uzlaşarak anlaşmaları sanatı” (Kissinger, 1994); “hükümetler arasında resmi ilişkilerin yürütülmesinde zekâ ve diplomatik becerilerin uygulanması” (Satow, 2011); “bağımsız devletler arasındaki ilişkilerin müzakere süreciyle yönetimi” (Nicolson, 1939) olarak tanımlanmaktadır. Diplomasi kavramı uluslararası ilişkiler anlamında yeni ise de uygulaması insanlığın ilk zamanlarından beri görülür. Başlangıçta tek yanlı ve geçici “ad hoc” niteliğinde olan diplomasi, bir hükümdar, uluslararası devlet görevlileri uluslararası güvenilir heyetler karşı tarafa iletilecek mesajlarla birlikte talimat ve mektuplar vermeleri yoluyla gerçekleşir ve iki devlet arasındaki diplomatik ilişki, heyetin yabancı saraydan ayrılmasıyla sona ererdi (Şahin, 2011, s. 824). Nitekim geçici diplomasi örnekleri daha çok tarih öncesi çağlarda savaşı sonlandırmak ya da hastalık, kıtlık gibi durumlarda gerçekleşen müzakerelere dayanmaktaysa da günümüzün sorunlarının ve uluslararası ilişkilerinin geçici diplomatik yaklaşımlarla çözümlenmesi mümkün görünmemektedir.

Dijitalleşen dünyada meydana gelen siyasi, ekonomik, sosyal değişimler ve küresel güvenlik arayışları ülkeleri daha fazla diplomatik işbirliklerine, karşılıklı güvene dayalı müzakere yürütmeye sevk etmektedir. Ülkeler ilişkilerini geliştirmek için sadece diplomatik kadroların kurduğu resmi ilişkilerle yetinmeyi terk etmiş; aynı zamanda eğitim, bilim, kültür ve sanat alanlarındaki işbirlikleriyle de diplomatik ilişkileri geliştirme arayışına yönelmiştir.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte sosyal medyanın bir anlamda modern bir diplomasi aracı olarak kullanıldığı gözlenmektedir. Günümüzde ülke temsilcilikleri dijital teknoloji üzerinden pek çok işlem yapmaktadır; politik, ekonomik, kültürel ve sosyal alanlarda yapılan açıklamalarla diplomasi işlevselliği arttırılmıştır. Bir dış politika aracı olan diplomasi, uluslararası ilişkileri yürütmeye ekonomik, sosyal, kültürel, askeri, teknolojik boyutlarıyla da değişmekte ve gelişmektedir. “Küreselleşme sonucunda diplomasi kendi içinde birçok alan üzerinde belli özelliklere göre ayırt edilmiştir” (Abdurahmanlı ve Bağış, 2021, s. 144). Tarihsel süreç içinde ortaya çıkan politik, ekonomik, sosyal, teknolojik ve bilimsel gelişmeler gibi süreçlerle diplomaside kullanılan çeşitli yaklaşımlar da gelişmiştir. Bu yaklaşımlar şöyle özetlenebilir:

İkili diplomasi: İki devlet arasında sürdürülen diplomatik ilişkileri ifade eder. İki devlet arasında barışçıl yollarla sürdürülen müzakereler barışçıl çözüm yollarının bulunması yöntemini içerir. İkili diplomasi, diplomatik temsilcilikleri olan ülkeler, politik, ekonomik, sosyal, askeri ve diğer pek çok konuda sürekliliği olan ikili görüşmeler yapabilirler. İlişkiler sürdüğü sürece ikili görüşmeler de sürecektir.

Mekik diplomasisi: Mekik diplomasisi genellikle uzlaşamayan taraflar arasında yürütülen bir müzakere sürecidir. Taraflar uzlaşmamakla birlikte müzakereleri sürdürme niyetinde olan taraflar arasında gerçekleştirilir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Güney Kıbrıs arasında Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği öncülüğünde gerçekleşen diplomatik müzakereler mekik diplomasisine örnek verilebilir. Henry Kissinger’ın 1979 yılında Orta Doğu’da taraflar arasında (Mısır-İsrail) yürüttüğü diplomasi çalışmaları mekik diplomasisine örnek verilebilir. Filistin-İsrail; Kuzey Kore-Güney Kore gibi çatışmalı ülkeler arasındaki üçüncü bir tarafın yürüttüğü müzakere çalışmaları da mekik diplomasisine örnek verilebilir.

Arabuluculuk diplomasisi: Uluslararası ilişkilerde anlaşmazlıkların yaşanması durumunda, stratejik yaklaşımlarla ülkeler arasında arabuluculuk faaliyetinin yürütülmesidir. Arabuluculuk diplomasisinde, her iki ülkenin üzerinde uzlaşacağı tarafsız diplomatik bir temsilci de uzlaşmayı sağlayıcı diplomatik görüşmeler yürütebilir.

Çok taraflı diplomasi: En az üç ülkenin gerçekleştirdiği müzakereler kapsamındaki diplomatik ilişki ve işbirlikleri çok taraflı diplomasi kapsamında yer alır. MİKTA (Meksika, Endonezya, Güney Kore, Türkiye ve Avustralya devletlerinden oluşan işbirliğinin başlangıcı 2013'te New York'ta beş ülkenin dışişleri bakanlarının katılımıyla gerçekleştirilen toplantıya dayanmaktadır. G20, dünyanın en büyük ekonomileri arasında yer alan 19 ülkeden ve Avrupa Birliği Komisyonu'ndan oluşmaktadır. BRICS, Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika Cumhuriyeti ekonomileri gelişim sürecindedir. Bu kapsamda yer alan ekonomik siyasi ve askeri konularda küresel ölçekli diplomatik işbirliği faaliyetleri çok taraflı diplomasiye örnek verilebilir.

Sivil diplomasi: Bireysel olarak yürütülen ve gayri resmi diplomatik temsilciler tarafından gerçekleştirilen diplomatik müzakerelerdir. Ülke başkanı danışmanları, sanatçılar, çeşitli konu alanlarında başarılı liderler ve iş dünyası temsilcilerinin görüşlerini paylaştığı ve yürüttüğü işbirlikleri de sivil diplomasiye örnek verilebilir.

Zirve diplomasisi: Devlet başkanlarının katılarak üst düzey müzakere süreçlerinin yürütüldüğü diplomasi çeşididir. Zirve diplomasisinde ülke başkanlarının katıldığı çok taraflı müzakerelerin yanı sıra ülkelerin birbirleriyle ikili görüşmeleri de gerçekleştirilebilir.

Ad hoc diplomasisi: Belirli konularla sınırlı, geçici ve diplomatik müzakere tamamlanuncaya kadar süren diplomatik görevleri ifade eder. Günümüz dünyasında uluslararası ilişkilerdeki zorunluluk ve küresel bağılıklar nedeniyle geçici diplomatik yaklaşımlar neredeyse geçerliliğini yitirmiş ve akılcı bir yaklaşım olmaktan çıkmıştır. Uluslararası çıkarları korumak için sürdürülebilir, sürekli ve güvene dayanan diplomatik yaklaşımlar ülkelere daha çok kazandıracak ve diplomatik amaçlara hizmet edecektir.

İnsani diplomasi: Doğal afet, savaş, salgın gibi nedenlerle zor durumda olan sivillerin yaşamlarını ve güvenliklerini tesis etmek üzere oluşturulan diplomasi girişimleri insani diplomasi olarak adlandırılır. İnsani diplomasinin özünü, yaşam hakkını koruma anlayışı oluşturmaktadır ve bu çerçevede yürütülen sivil diplomasi faaliyetlerinden oluşur. İnsani yardım ve insani diplomasi doğal afetlerle ortaya çıkan mağduriyetleri gidermek için kullanılabilir; savaşlar, kıtlık, hastalık gibi durumlarda da devreye girebilir. İnsani diplomasi diplomatik müzakereleri, resmi antlaşmaları ve ilgili diğer faaliyetleri kapsar. İnsani diplomasi sürecinde uluslararası kuruluşlar başta olmak üzere, sivil toplum kuruluşları, hükümetler ve bireyler de aktif rol oynar. Bu hâli ile bakıldığında insani diplomasi faaliyetleri sadece resmi diplomatik faaliyetleri değil, sivil diplomasi faaliyetlerini de içerir.

Dijital diplomasi: Diplomatik ilişkilerin geliştirilmesi için yeni nesil iletişim aracı internetin / dijital teknolojinin kullanılmasıdır. Sosyal / dijital medya (X, Facebook, Instagram gibi) günümüzde teknolojik gelişmelerin de bir yansıması olarak sıklıkla bir diplomatik iletişim, halkla ilişkiler, bir anlamda da kamu diplomasisi gibi kullanılmaktadır.

Kamu diplomasisi: Diplomatik ilişkilerin geliştirilmesinde tarafların birbirlerinin vatandaşlarına ilişkin olarak yürütülen diplomatik faaliyetler bütünüdür. Kamu diplomasisi diplomatik ilişkilerin geliştirilmesine katkı sağlar. Kamu diplomasisini dışişleri bakanlığı yanında, büyükelçilikler, sanatçılar, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları iş dünyası liderleri de kamu diplomasisi gerçekleştirebilir. Diğer taraftan

uluslararası festival, sanatsal faaliyetler de kamu diplomasisine örnek gösterilebilir. Kamu diplomasisinde tesis edilen olumlu ilişkiler ülkeler arası ilişkilerde diğer konuların da olumlu gelişmesine katkı sağlayabilir.

Ekonomi diplomasisi: Diplomatik ilişkilerde ekonomik müzakere ve işbirliklerinin kullanılmasıdır. Ekonomiyle ilgili elçiler aracılığıyla müzakerelerin geliştirilmesi yoluna gidilir. Ekonomi bakanının yabancı temsilciliklerle dış ülkelerde gerçekleştirdiği ekonomik müzakere ve işbirliği çalışmaları örnek verilebilir. Nitekim küreselleşme olgusu ile birlikte ulusal düzeyde vuku bulan finansal ya da ekonomik krizler yayılma ve bulaşma etkisi ile bölgesel ya da küresel ölçekte etkiler doğurma potansiyeli taşımaktadır (Yamak ve Saygın, 2019, s. 89).

Dijitalleşen Dünyada Eğitim ve Diplomasi

Dijitalleşen dünyada eğitim ve diplomasi, uluslararası işbirlikleri kapsamında eğitim, bilim ve kültürel işbirlikleri ve dijital teknolojilerin kullanımının diplomasi aracı olarak da değer kazanmasını ve diplomatik ilişkilerin geliştirilmesinde eğitim işbirliklerinin kullanılmasını ifade etmektedir. Eğitim işbirlikleri aracılığıyla ülkeler arası ilişkilerin geliştirilmesi; karşılıklı eğitim program ve uygulamalarıyla bu ilişkilerin diplomatik ilişkilere de katkı sağlaması yoluna gidilir. Özellikle yükseköğretim alanında uluslararası işbirliği, öğrenci değişimi başta olmak üzere gerçekleştirilen faaliyetler; ülkeleri birbirine yaklaştırma, barış ve uzlaşma kültürünü geliştirme, farklılıkları ve benzerlikleri keşfetme ve küreselleşen dünyada küresel vatandaşlık anlayış ve birikimi kazanmak için de önemli bir diplomatik faaliyettir. Avrupa Birliği eğitim programları aracılığıyla Avrupa başta olmak üzere küresel ölçekte gerçekleştirilen işbirlikleri eğitim diplomasisine örnek verilebilir.

Diğer taraftan T.C. Dışişleri Bakanlığı Diplomasi Akademi tarafından yabancı diplomatlara yönelik gerçekleştirilen “*Uluslararası Genç Diplomatlar Eğitim Programı*”nda bir yandan dış politika ve uluslararası ilişkiler ele alınırken; diğer taraftan Türk kültürü, sanat ve edebiyat faaliyetleriyle de desteklenerek güçlendirilmiş bir eğitim diplomasi örneği sunulmaktadır.

Kültür diplomasisi: Diplomatik ilişkilerin geliştirilmesinde kültürel işbirliklerinin kullanılmasıdır. Kültürel faaliyetler ve kültür elçileri aracılığıyla kültürel ilişkilerin geliştirilmesi yoluna gidilir. Kültür diplomasisi bir yandan kültür ve kültürel işbirliklerinin gelişmesine katkı sağlarken; ülkeler arası diplomatik ilişkilerin güçlenmesine de katkı sağlar. İngiltere’nin başkenti Londra’da 2019 yılında T.C. Cumhurbaşkanlığı tarafından düzenlenen Ara Güler(Aram Güleryan 1928-2018) Sergisi; uluslararası alanda Yunus Emre Kültür Enstitülerinin açılması ve kültürel diplomasi faaliyetleriyle desteklenmesi de kültür diplomasisine örnek gösterilebilir.

Bilim diplomasisi: Diplomatik ilişkilerin geliştirilmesinde bilimsel işbirliklerinin kullanılmasıdır. Bu noktada bilim elçileri aracılığıyla bilimsel ilişkilerin geliştirilmesi yoluna gidilir. Bilim diplomasisi bir yandan bilimin ve bilimsel işbirliklerinin gelişmesine katkı sağlarken; ülkeler arası diplomatik ilişkilerin gelişmesine de katkı sağlar. Ülkelerin bilim, teknoloji ve yenilikçi yatırımlarını uluslararası işbirlikleriyle geliştirmeleri, bilimsel araştırma gruplarının oluşturulması ve bir ülke politikası olarak yatırımların desteklenmesi başta ülke kalkınmasına katkı sağlarken; dünyanın yaşadığı ortak sorunların çözümü ve diplomatik faaliyetlerin gelişmesine de öncülük eder. Birleşik Krallık Bilim ve Yenilik ağı SIN (UK Science and Innovation Network) ve İsviçre’yi dünyanın yenilikçi merkezleri ile birleştirmeyi amaçlayan bir bilim ve teknoloji ağı SWISSNEX (the swiss global network for education, research and innovation), bilim diplomasisine örnek verilebilir.

Bilim diplomasisi faaliyetleri: Tüm dış politikaların ve ilişkilerin bilimsel, rasyonel bir zeminde yürütülmesi; uluslararası bilimsel işbirliği imkânları aranması, diplomatik ilişkilerin kurulması ve güçlendirilmesi için bilimsel işbirliği zemininden yararlanılması (Uygun, 2014, s. 18) şeklinde sınıflandırılabilir.

Uluslararası işbirliği kapsamında eğitim, bireylerin davranışlarında, uluslararası yaşantılar yoluyla sosyal, kültürel, ekonomik, politik ve güvenlik boyutları ile barışçıl anlayışı geliştiren ve uzlaşma kültürüne dayalı müzakere becerileri kazandırma süreci olarak tanımlanabilir. Özellikle yükseköğretim alanında uluslararası eğitim işbirlikleri, katılımcıları birer diplomatik elçiye dönüştürmüştür. Her birey, farklı ülkelerle kurulan eğitim işbirlikleri ve değişim programları aracılığıyla, kendi kültürünü taşımakta ve ülkesini temsil etmektedir. Nitekim uluslararası eğitim işbirlikleri bir yandan insan kaynaklarının küresel bir kültür anlayışıyla desteklenmesine katkı sağlarken; uluslararası diplomatik ilişkilerin gelişmesinde de etkili bir araç olarak kullanılmaktadır.

Eğitim işbirlikleri, özellikle değişim programları aracılığıyla gerçekleştirilen faaliyetlerle, farklı kültürel zenginlikleri tanıma, farklılıklara saygı, barış ve uzlaşma kültürünü geliştirmektedir. Her ülke değişim programları aracılığıyla kendi kültürünü başka ülkelere tanıttırırken, küresel vatandaşlık anlayışı ve birikiminin geliştirilmesine de katkı sağlamaktadır. Bu noktada, özellikle yükseköğretim alanında uygulanan değişim programları küresel ölçekte gerçekleştirilen işbirlikleri uluslararası ilişkilerin geliştirilmesinde önemli birer eğitim diplomasisi girişimidir. Yükseköğretim alanında *Mevlâna*, *Farabi*, *Erasmus* gibi uluslararası değişim programları eğitim, ekonomi ve kültürel katkıları yanında çok önemli diplomatik araçlar olarak da yerini almıştır.

Mevlana değişim programı: Yurt içindeki yükseköğretim kurumları ile yurtdışındaki yükseköğretim kurumları arasında, belli bir ülke veya bölge sınırlaması olmaksızın tüm dünya üniversitelerini kapsayan öğrenci ve öğretim elemanı değişimine imkân veren programdır. Bu çerçevede *Mevlâna* değişim programı protokolünü imzalayan yükseköğretim kurumlarının örgün eğitim programlarına kayıtlı ön lisans, lisans ve lisansüstü öğrencileri ve öğretim elemanları programa katılabilmektedir.

Farabi değişim programı: Üniversite ve özellikle yüksekteknoloji enstitüleri bünyesinde ön lisans, lisans ve lisansüstü öğrencileri ve öğretim elemanı değişimini içeren *Farabi* değişim programı; eğitim, bilim ve teknoloji işbirlikleriyle bir yandan yükseköğretimin gelişmesine katkı sağlarken diğer yandan uluslararası eğitim, bilim, kültür diplomasisine ve uluslararası diplomatik ilişkilerin gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Erasmus değişim programı: Avrupa Birliği'nin girişimiyle başlatılan, yükseköğretim kurumları arasında öğrenci ve öğretim elemanı değişimine imkân veren eğitim programıdır. Erasmus değişim programı 2014 yılı itibarı ile sona ermiş ve Erasmus Plus programı (EC, 2022) adıyla ve hayat boyu öğrenme programının bir parçası olarak uygulanmaktadır. Erasmus Plus programı kapsamında gerçekleştirilen projelerle gençlerin bilgi, kültür ve farkındalık seviyelerinin artırılması yanında güçlü bir eğitim diplomasisi de hayata geçirilmiş oluyor.

Dijitalleşen Dünyada Dil ve Diplomasi

Dijitalleşen dünyada dil ve diplomasi, dijital teknolojilerin sağladığı imkânlar kapsamında uluslararası alanda dijital teknolojilerin ve özellikle sosyal medya araçlarının iletişimde kullanılmasını içermektedir. Nitekim diplomatik dil, diplomatik taraflar arasında müzakere süreci, iletişim ve anlaşmayı sağlayan araçtır. Uluslararası ilişkilerde bir müzakere aracı olan diplomatik dil; ekonomik, kültürel, stratejik ve siyasal açılardan

olumlu ağırlık taşımalıdır. Nitekim diplomatik dil doğru kullanıldığında tarafları birbirine bağlarken; yanlış kullanıldığında ayrışmaya da yol açabilir. Devletlerarasında uzun yıllar sarf edilen gayret ve emekle inşa edilen iyi ilişkiler, maksadını aşan bir cümle ile tamiri mümkün olmayacak derecede zarar görebilir. Yunus Emre'nin "söz ola kese savaşı; söz ola kestire başı" dizeleri bu durumu oldukça iyi açıklar. Dolayısıyla söylenen sözün anlamı kadar, o sözün üslubunun, aktarılmak istenen mesajın ağırlığı da bu noktada değer kazanır. Barışçıl bir dil kullanmak iyi ilişkileri bir adım öteye taşırken savaşı bir üslup taraflar arasında uzlaşma ihtimalini büsbütün ortadan kaldırabilir.

Diplomasinin en temel unsuru, lisanın her iki tarafça da üzerinde uzlaşılan ortak ifade kalıplarını barındırmasıdır (Ertan ve Solak, 2013, s. 28). Diplomatik dil, aktarılmak istenen mesajı en etkili şekilde aktarmak için mümkün olan en kısa cümleleri içermeli; kullanılan yazılı veya sözlü dil, terimler ve üslup bütünlük sağlamalıdır. Gerek yazılı gerek sözlü olarak diplomatik konuların içeriği önceden hazırlanmalıdır. Diplomatik dil, ilgili konuların terimlerini taşırken doğru bir üslupla bütünleştirilmelidir. Aynı şekilde diplomatik dil söylenenler kadar söylenmeyenleri de içerir. Çoğu zaman ise söylenmeyenler söylenenlerden daha değerlidir.

Diplomaside kullanılan dil herkesçe anlaşılabilir, açık ve net olmalıdır. Diplomatik dil, devletler arasında anlaşmayı sağlarken canlı ve taşıdığı kültürel, siyasi ve ekonomik anlamlarla da son derece önemli bir araçtır. Dolayısıyla dil, taraflar arasında anlamayı ve anlaşmayı tesis etmesi nedeniyle diplomaside önemli bir bileşendir. Bu bağlamda diplomatik dil yazılı ve sözlü iletişimi, diplomatik üslup ve de mesleki terimleri içeren (jargon) iletişimi barındırır. Yazı ve konuşma dili, dili oluşturan kelimeler tarafların bilgi, duygu, düşünce ve talepleri aktaran kelimeleri içeren sembollerden oluşurken; yazı dilinde kalıplaşmış bir yazı sistemi, konuşma dilinde ise üslup, vurgular, mimikler gibi değişkenler ağırlık kazanır. Yazı dilinde de konuşma dilinde de diplomatik dil, kelimelerin gerisinde bir politik, ekonomik, sosyal arka planı içermektedir. Diplomatik dil, doğrudan ülkelerin çıkarlarını ilgilendirdiğinden dikkatli ve temkinli davranılmalı; yanlış anlamalara yol açabilecek kullanımların uluslararası ilişkilerde öngörülmeven tahribatlar yaratabileceği unutulmamalıdır.

Konuşma dili yazı dilinin yapısal kurallarına dayanır. Konuşma dilinde üslup, vurgu; ünlemler veya mimikler ile beden dili ve davranışlar, sözlü olmayan eylemler de iletişimin özelliğini belirler. Diplomaside dilin diplomatik yazılı iletişimde kullanımı belirli diplomatik kurallara uygun olarak açık bir biçimdedir. Diplomatik dilin yazılı olarak kullanımında taraf devletler diplomatik yazılı dili, kendi dillerinde, diğer ilgili ülkenin dilinde ya da her iki tarafın da karşılıklı olarak kabul ettiği üçüncü bir dil veya diller ile kullanabilir. Yine de bu formüllerin her birinin kendi avantajları ya da eksiklikleri vardır (Nick, 2001, s. 42).

Diplomatik dil, aynı zamanda pek çok karmaşık kavramı da süzmeli ve karşılıklı barışçıl bir iklimi inşa edebilmelidir. Ancak böyle bir iklimde müzakereler gerçekleştirilebilir, ilişkiler sürdürülebilir ve çıkarlar korunabilir. Diplomaside karşılıklı anlaşma her şeyden önce etkili ve anlaşılır bir diplomatik dil ile başlar. Diplomatik dil aynı zamanda duygu, düşünce, talep, iyi niyeti de gösterme derecesi bakımından bir sanatsal tasarımı da gerektirir. Bu noktada da diplomatların diplomatik dil konusunda iyi yetişmeleri gerekir. Uluslararası yakın bağların kurulmasında, politik, kültürel, ekonomik ve toplumsal konuların taşınmasında diplomatik dilin aynı zamanda istenilenlerim elde edilmesi açısından yönlendirici de olması önemlidir. Bu noktada diplomatik dil ve diplomasi, *milletlerarası ilişkilerin müzakereler aracılığıyla yönlendirilmesidir* (Versan, 1999, s. 105) denilebilir.

Diplomatik dil, taraflar arasında diplomatik tüm ilişkilerde aracılık ederken; ilişkileri düzenleyen bir stratejik araç olarak bulunur. Dil diplomasının ayrılmaz bir parçasıdır. Sadece kelimeler değil, o kelimelerin taşıdığı anlama da ilişkilere görüldüğünden çok daha fazla bir ağırlık kazandırır ve söylenenden daha çok söylenmeyenlerle de değer kazanır. Bu nedenle diplomatik ilişkilerin gelişmesi diplomatik dilin gelişmesine bağlıdır. Diplomasi, taraflar arasında iletişim ihtiyacını karşılayan en önemli araçtır.

Diplomatik dil kullanan kişinin becerisiyle değer kazanır. Diplomasi dili gerçekte iki yüzü keskin bir bıçak gibidir. Başarılı bir diplomasi için kullanılacak dil hem karşı tarafı rencide etmemeli, aynı zamanda da temsil edilen devletin hukuku korunurken onuruna da leke sürdürülmemelidir. Geçmişte diplomatlar, devletin hukukunu hakkıyla koruyabilmeleri ve onuruna leke sürdürmemeleri için bilhassa söz erbabı kişilerden seçilirdi. Bunun belki de en bilinen örneği 1929-1932 yılları arasında Madrid büyükelçisi olarak İspanya'ya gönderilen ve buradaki görevi esnasında *Endülüs'te Raks* şiirini yazan büyük şair *Yahya Kemal Beyatlı*'dır. Balkan ve Rus savaşlarında yaşadığımız hezimetlerin akabinde milli gururumuzu okşayan *Pembe İncili Kaftan* ve benzeri hikâyelerde diplomatın ve diplomasi dilinin nasıl olması gerektiğine dair anlatılanlarda şüphesiz gerçeklik payı da vardır.

Sonuç

Diplomasi barışçıl yollarla uluslararası sorunları çözümlenme ve ilişkileri geliştirme aracıdır. Bir dış politika aracı olan diplomasi, ülke politikasının uygulamaya yansımaya sürecidir. Diplomatlar tarafından uygulanan diplomasi ve müzakere, kültür, ekonomi, tarih gibi pek çok alanda da iyi yetişmiş bir diplomatik kadroyu gerektirir. Diplomatik kadronun kendi ülkesinin tarihini, kültürünü bir anlamda güçlü ve zayıf yönlerini bilmesi kadar, diğer ülkenin de kültürüne ve diline hâkim olması gerekir; zira diplomasi özünde müzakere süreçlerini kullanarak karşı tarafı etkilemek yatar.

Dijitalleşen dünyada, ikili diplomasi, çok taraflı diplomasi, mekik diplomasisi gibi çeşitli diplomatik yaklaşımlarla birlikte çeşitli konu alanlarına göre *dijital diplomasi*, *bilim diplomasisi*, *eğitim diplomasisi* ve *kültür diplomasisi* faaliyetleri de gelişmektedir. Özellikle eğitim alanında *Mevlâna*, *Farabi*, *Erasmus* gibi değişim programlarıyla da uluslararası ilişki, işbirliği ve diplomatik faaliyetleri geliştiren faaliyetler önem kazanmıştır.

Diplomasi bir dış politika aracıdır ve müzakere sürecinin en kilit unsurudur; diplomatik dilin içerik ve üslubu, diplomatın iletişim becerisi son derece önemlidir. Bu noktada diplomatların dile hâkimiyetleri, dilin taşıdığı politik, ekonomik, sosyal kodların farkında ve gerektiğinde tüm bu diplomatik dil becerisini kullanabilmeleri beklenir. Diplomatik dilin etkinliği, karşı devlete aktarılacak istenen görüş, talep, öneri ve ilgili mesajların barışçıl anlayış ve üslupla iletilmesine bağlıdır. Bu çerçevede diplomatik kadronun dil becerisi, ülke başkanından dışişleri kadrosu ve elçiye kadar, süreçte yer alan kişilerin diplomasi gereklilikleri ve müzakere süreçlerine hâkimiyeti önem taşır. Tarihsel süreç içerisinde bakıldığında diplomasi kavramının genişlediği ve teknolojik gelişmenin de etkisiyle, dış politikada çeşitli alanlarda işbirliklerinin, sosyal medya paylaşımlarının da diplomatik iklimi belirleyici rol üstlendikleri gözlemlenmektedir. Dolayısıyla dış politikada etkileyici yöntem ve tekniklerin kullanımı barışçıl süreçlerin, ilişkilerin sürdürülmesi için kaçınılmazdır. Örneğin dijital diplomasi / sosyal medya paylaşımlarının aktif kullanılması bir anlamda kamu diplomasisini güçlendirir; bilimsel işbirliklerinin, kültürel işbirliklerinin gerçekleştirilmesi de diplomatik işbirliklerinin güçlendirilmesine hizmet etmektedir.

Tarihsel süreç içinde uluslararası etkileşim çok çeşitli araçlarla, özellikle teknolojinin sunduğu imkânlar ve dijital çağın etkisiyle artmıştır. Nitekim dış politikada barışçıl mesaj vermek ya da belli bir konuda olumlu görüş oluşturmak için dış politikada tüm bu unsurlar da kullanılmaya başlanmıştır. Diplomasi çok boyutlu ve sürekli geliştirilmesi gereken; bilim, eğitim, kültür gibi unsurlarla zenginleştirilmiş bir dış politika uygulama sürecini içermelidir. Tüm diplomatik süreçlerde, diplomatik ilişkiler ve diplomatik dilin birbiriyle doğrudan ilişkili olduğu unutulmamalıdır. Diplomatik dil ne derece etkili olursa diplomatik iş ve işlemler de o derece etkili bir sürece girecektir.

Kaynakça

- Abdurahmanlı, E. ve Bağış, E. (2021). Diplomasi Tanımı ve Uluslararası Konjonktürde Mevcut Olan Diplomasi Türleri. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 140-160.
- EC (2022). Erasmus+ Programme Guide, Version 2 (2022): 26-01-2022, s. 4. Erişim Tarihi: Eylül 26, 2022, https://erasmus-plus.ec.europa.eu/sites/default/files/2022-01/2022-erasmusplus-programme-guide-v2_en_0.pdf
- Ertan, E. ve Solak, E. (2013). Diplomaside Dilin Kullanımı. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 23(1), 27-37.
- Kissinger, H. (1994). *Diplomacy*. First Edition. New York: Simon & Schuster
- Klavins, D. (2011). Understanding the Essence of Modern Diplomacy. *Berlin: The ICD Annual Academic Conference on Cultural Diplomacy Document*, Dec-15th-18th, 2011.
- Nicholson, H. (1939). *Diplomacy*. First Edition. Oxford University Press.
- Nick, S. (2001). *Use of Language in Diplomacy*. Language and Diplomacy. Ed by J. Kurbalija and H. Slavic.
- Ruey, T. (2017). The History of Diplomacy and the Ancient Greek, Italian, Roman, and French Diplomatic Traditions. The Evolution of Diplomacy. *Grin Politics Essay*.
- Satow, E. (2011). *Diplomacy. A Guide to Diplomatic Practice*. Cambridge University Press.
- Saygın, E. ve Yamak, T. (2017). Yükselen Bir Ekonomi Diplomasisi Enstrümanı Olarak Egemen Varlık Fonları: Türkiye Varlık Fonu Uygulaması. 9. *Uludağ Uluslararası İlişkiler Kongresi*, Bursa, 23-24 Ekim 2017.
- Şahin, M. (2009). Osmanlı Diplomasisinde Değişim ve Osmanlı Devleti'nin Avrupa Devletler Sistemine Girişi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(46), 823-834.
- TDK (2019). *Türk Dil Kurumu Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yay.
- Uygun, Z. (2014). Bilim Diplomasisi ve Bakanlık Yurt Dışı Teşkilatının Tasarlanması. *Anahtar Dergisi*, Ankara: T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Ocak 2014, sayı: 301.
- Versan, V. (1999). Osmanlı Devleti'nde Tanzimat'tan Sonra Batı Devletler Hukukunun Benimsenmesi. *Çağdaş Türk Diplomasisi: 200 Yıllık Süreç*, Ankara: TTK Yay.
- Yamak, T. ve Saygın, E. (2019). Türkiye'nin Ekonomik Güç Potansiyeli: Bir 'Ekonomi Diplomasisi' Enstrümanı Olarak Türkiye Varlık Fonu Uygulaması. *Fiscaoeconomia*, 3(1), 88-114.
- Yıldırım, G. (2014). *Uluslararası Halkla İlişkiler Perspektifinden Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü Örneği Çerçevesinde Kültürel Diplomasi*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.